

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 หลักการของพระพุทธศาสนา

ศาสนา เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเพื่อที่จะตอบสนองความต้องการของมนุษย์หลายประการ ทั้งในอันที่จะเป็นที่พึ่ง เป็นที่เชื่อถือ และ เป็นหลักในการดำเนินชีวิต เป็นต้น ในทางพระพุทธศาสนา ก็ได้อธิบายหลักความจริงของชีวิต และชี้ให้เห็นแนวทางของการดำเนินชีวิตที่ประเสริฐว่า ควรดำเนินหรือเป็นไปเช่นไร อะไรคือคุณค่าและเป้าหมายของชีวิต โดยหลักธรรมของพระพุทธศาสนานั้นถือว่า ทุกคนเท่าเทียมกัน ในการที่ต่างต้องตกอยู่ในกฎแห่งความจริงของธรรมชาติอย่างเดียวกัน คือ การเกิด แก่ เจ็บและตาย ซึ่งทุกคนต้องเป็นไปตามกฎแห่งกรรม ดังพุทธวจนะที่ปรากฏในพระไตรปิฎก สังยุตตนิกาย นิทานวรรค (ส.น.15/54) ว่า

"เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี เพราะสิ่งนี้เกิดขึ้น สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น
เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้ก็ไม่มี เพราะสิ่งนี้ดับไป สิ่งนี้ก็ดับด้วย"

ดังนั้น จึงเป็นความเชื่อพื้นฐานของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ในการที่จะพัฒนาตนเอง เพื่อให้พ้นกระแสนกรรมโดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ "นิพพาน" การพัฒนาตนของมนุษย์นั้น ในทางพระพุทธศาสนาถือว่า มนุษย์สามารถที่จะพัฒนาตนเองได้ ขณะเดียวกันก็ได้มีแนวทางที่จะฝึกตนไว้อย่างชัดเจน ดังพระเทพเวที (2531) ได้กล่าวไว้ว่า

มนุษย์เป็นยอดแห่งสัตว์ที่ฝึกได้ หรือให้การศึกษาได้ มนุษย์มีศักยภาพที่จะบรรลุธรรมสูงสุด ซึ่งทำให้เข้าถึงชีวิตที่มีอิสรภาพและมีความสุข การที่จะบรรลุธรรมสูงสุดนี้ มนุษย์จะต้องพัฒนาตนเองทั้งทางกาย ทางศีล ทางจิต และทางปัญญา การพัฒนาตนเองโดยชอบ ย่อมทำให้บรรลุธรรมสูงสุดได้อย่างแน่นอน และเป็นไปเองตามธรรมชาติ

หลักการพัฒนามนุษย์ในทางพระพุทธศาสนานั้น เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องโดยอาศัยหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นแนวทางให้เขาพัฒนาตนเองนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดของความเป็นมนุษย์ คือ ความมีอิสรภาพและความสุขอย่างสมบูรณ์ ในการนี้จะสัมฤทธิ์ผลได้ก็ต่อเมื่อ มีกัลยาณมิตรเป็นผู้ช่วยเหลือในการพัฒนาตนเอง ซึ่งพระเทพเวที (2531) ได้กล่าวไว้อีกตอนหนึ่งว่า

เนื่องจากพระพุทธศาสนา มีหลักการอันเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์อย่างนี้ และได้กำหนดให้ควมมีอิสรภาพและความสุขอย่างสมบูรณ์ เป็นจุดมุ่งหมายที่บุคคลพึงเข้าถึง ดังนั้น ความมีอิสรภาพในการพัฒนาตนเองและการช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในการพัฒนาตนเองนั้น จึงเป็นรากฐานของ "พุทธจริยธรรม"

เพราะหลักการที่ให้ความเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์นี้เอง พระพุทธศาสนาจึงไม่เกี่ยวข้องและยึดถือในระบบชนชั้นวรรณะ อันเคยปรากฏในอินเดียมาแต่สมัยพุทธกาล ความเชื่อมั่นว่า มนุษย์สามารถพัฒนาตนเองได้ นำไปสู่ความพยายามที่จะพัฒนาตนเองไปตามลำดับ หากเข้าใจหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาแล้วนำไปปฏิบัติ จะสามารถบรรลุสู่ความเป็น "พระอริยบุคคล" ตั้งแต่เป็นพระโสดาบัน พระสกิทาคามี พระอนาคามี จนกระทั่งถึงพระอรหันต์ ผู้หลุดพ้นจากกิเลสทั้งหลายได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้ โดยเบื้องต้นแล้ว พระอริยบุคคลทั้งหลายเหล่านั้นก็คือปุถุชนคนธรรมดา ที่ได้ผ่านขั้นตอนการพัฒนาตนเองจนสามารถเปลี่ยนแปลงตนเองให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์

2.2 การอบรมสั่งสอนศีลธรรมให้แก่ประชาชนของวัดในพระพุทธศาสนา

ในสังคมไทยปัจจุบัน มีองค์กรหรือหน่วยงานดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เป็นผู้ประกอบด้วยศีลธรรม และจริยธรรม เพียงไม่กี่หน่วยงาน ที่สำคัญคือ กระทรวงศึกษาธิการ ที่มีขอบข่ายงานเกี่ยวกับการศึกษาของเยาวชน ส่วนอีกองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในปัจจุบัน ที่ให้การอบรมศีลธรรม จริยธรรม และการพัฒนาทางด้านจิตใจ คือ สถาบันสงฆ์ ซึ่งได้แก่ วัดวาอารามต่าง ๆ

กรมการศาสนา(2534) มีวัดศาสนาพุทธมากกว่า 30,000 วัดและมีพระภิกษุสามเณรจำพรรษาในแต่ละปีประมาณ 4 แสนรูป หมุนเวียนกันเข้ามาบวช เพื่อศึกษาพระธรรมวินัยและฝึกฝนตนเอง ถึงแม้ผู้บวชบางคนจะเข้ามาบวชตามประเพณี มิได้ตั้งใจเข้ามาศึกษาพระธรรมวินัยและพัฒนาตนเองก็ตาม แต่ถึงอย่างไรวัดก็ยังคงมีหน้าที่อบรมสั่งสอนพระภิกษุสามเณรอยู่แล้ว และยังมีหน้าที่อบรมสั่งสอนศีลธรรม ซึ่งถือว่าเป็นจริยธรรมอย่างหนึ่ง ให้แก่ประชาชนทั่วไป ในปัจจุบันผู้ที่สนใจเข้าวัดปฏิบัติธรรมฝึกฝนตนเอง ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ และเป็นหญิงมากกว่าชาย การเทศน์สอนของพระภิกษุสงฆ์แก่ประชาชนนั้น เป็นการบรรยายธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีประชาชนมาทำบุญตักบาตรจำนวนมากในวันปกติอื่น ๆ เฉพาะช่วงเข้าพรรษาในวันธรรมสวนะ ประชาชนผู้สูงอายุเหล่านั้นก็จะพักค้างคืนที่วัด เรียกว่า "จำศีล" คือรักษาศุภศีล (ศีล 8) เป็นเวลา 1 วัน และ 1 คืน กิจกรรมระหว่างการทำจำศีล ได้แก่

การทำบุญตักบาตร การรักษาศีล 8 การฟังธรรมบรรยาย วัดในชนบทหลายแห่งขาดพระภิกษุที่สามารถเทศน์สอนได้ คงเหลือเพียงกิจกรรมการรักษาศีลและแลกเปลี่ยนความรู้ในระหว่างผู้อยู่จำศีลด้วยกัน

การดำเนินการ เพื่อเผยแผ่หลักธรรมในพระพุทธศาสนา มุ่งที่จะปลูกฝังศีลธรรมและจริยธรรม ให้แก่เยาวชน ของสถาบันสงฆ์ หากจะยังคงมีสภาพแบบที่เคยเป็นมาดังกล่าวก็น่าเชื่อว่า ความเสื่อมถอยความสนใจในศาสนา และการยอมรับในคำสอนในเรื่องคุณธรรม จะต้องเกิดขึ้น และยิ่งจะมากขึ้นในขณะที่สังคมโลกกำลังเปลี่ยนแปลง ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้ผู้คนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ผู้คนเหล่านั้นจะต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ของชีวิตประจำวัน เพื่อการทำมาหากิน ไม่มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา แม้แต่การทำบุญตามวาระต่างๆ ที่เคยปฏิบัติมา ก็จะลดน้อยลงไปตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม ในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมดังกล่าว สถาบันสงฆ์บางแห่งพยายามปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย แม้ว่าคำสอนในศาสนาจะไม่มีวันล้าสมัย แต่บุคคลซึ่งได้แก่พระสงฆ์ จะต้องรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสภาพเปลี่ยนแปลงของบ้านเมือง และเหมาะสมกับภาวะของการเป็นพระภิกษุ ดังนั้น จึงปรากฏว่ามีหลายวัด หลายสำนัก ที่ได้พยายามจัดการฝึกอบรมจริยธรรม ศีลธรรม ให้แก่ประชาชน ด้วยวิธีการที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เช่น พระสงฆ์เริ่มเข้าหาประชาชน วิธีการและเทคนิคการเผยแผ่ ก็ประยุกต์ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยเข้ามาใช้ประกอบในการเทศน์ การสอน ซึ่งประชาชนรู้จักกันทั่วไปในนามของพระสงฆ์กลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มพระธรรมวิทยากร โครงการอบรมค่ายพุทธบุตร มูลนิธิกลุ่มแสงเทียน ศูนย์กลางธรรมศึกษาสำหรับเยาวชนในวันอาทิตย์ เป็นต้น

2.3 ความเป็นมาของวัดพระธรรมกาย

เมื่อพิจารณาถึงการฝึกอบรมจริยธรรม ของวัดพระธรรมกาย ที่ให้ความสำคัญในการฝึกอบรมประชาชน เพราะเชื่อมั่นว่า บุคคลทั้งหลายสามารถพัฒนาตนเองได้ตามแนวคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งพระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (หลวงพ่อดาวขาว) (ญาณิเจริญ) ได้นำมาเป็นแนวทางฝึกฝนตนเอง จนสามารถพัฒนาตัวของท่านเข้าถึงธรรมภายใน ที่เรียกว่าธรรมกาย ผู้ที่ฝึกฝนตามแนวทางนี้สามารถเข้าถึงพระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ ย่อมจะทำให้เป็นมนุษย์ที่เข้าถึงความเป็นตัวของตัวเองอย่างสมบูรณ์ และจะนำไปสู่การพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น ดังคำนำในหนังสือที่ระลึก 20 ปีวัดพระธรรมกาย (2532) ว่า

การได้เข้าถึงธรรมกายนั้นได้ชื่อว่าเป็นผู้ประสบความสำเร็จอันสูงสุดในชีวิต ทุกคนในโลกนี้ที่ดิ้นรนแสวงหาสิ่งต่างๆ ทั้งหมด เพื่อต้องการหาความสุข ไม่มีใครแสวงหาความสุข เราเกิดกันมาชีวิตหนึ่ง ก็เพื่อการสร้างบุญบารมี เท่านั้น ไม่ใช่เกิดมาเพื่อเพลิดเพลินอยู่ในโลกนี้ เป้าหมายสูงสุดในชีวิตของทุกๆ คนจะต้องบรรลุผลนิพพาน

ดังนั้นการเผยแผ่แนวการปฏิบัติธรรมของวัดพระธรรมกาย โดยยึดหลักการปฏิบัติธรรมตามแนววิชชาธรรมกาย ของพระมงคลเทพมุนี (หลวงพ่อดาวกาน้ำ ภาษีเจริญ) จึงได้สืบทอดต่อมา เพื่อจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตในทางพระพุทธศาสนา ส่วนจะบรรลุผลมากหรือน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับผู้ปฏิบัติเป็นสำคัญ

2.3.1 อัคริวัตรเจ้าอาวาสวัดพระธรรมกาย

เมื่อครั้งที่พระสุธรรมยานเถระ (ธัมมชโย ภิกขุ) ยังเป็นฆราวาส เดิมชื่อ ไชยบุญย์ สุทธิผล และได้มีชีวิตที่เปลี่ยนไปเมื่อล่วงเข้าสู่วัยหนุ่ม มีโอกาสฟังวิทยากรเผยแผ่ธรรมหลายครั้งที่โรงเรียน ซึ่งในขณะนั้นเรียนอยู่ ณ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย การได้ฟังการเผยแผ่ธรรม ทำให้เกิดความสนใจในธรรมมากขึ้น นอกจากฟังแล้วก็ชอบอ่านหนังสือเกี่ยวกับอรรถิฤทธิ ปาฏิหาริย์ เรื่องไสยศาสตร์ เรื่องประหลาดมหัศจรรย์ เรื่องเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า และการปฏิบัติตามแนวทางต่างๆ มาอ่าน ยิ่งอ่านก็ยิ่งได้ความรู้แปลกใหม่เพิ่มเติม ในบรรดาหนังสือทั้งหลายเหล่านั้น ดัดใจอยู่หนังสือเล่มหนึ่ง คือ ปรัชญาโยคะ ของท่านปัทมฐลี ฤาษีแห่งเทือกเขาหิมาลัย ได้เรียนรู้จนถึงแนวทางฝึกสมาธิ โดยที่อ่านรู้เรื่องบ้าง ไม่รู้เรื่องบ้าง แต่ก็พยายามอ่านถึง 3-4 เทียว

เมื่อได้อ่านหนังสือมากก็ได้เกิดความคิดแปลกๆ ในขณะนั้นอยู่คนเดียวเงียบๆ แล้วมองดูท้องฟ้าอันกว้างไกล เห็นก้อนเมฆสลับซับซ้อนเรียงราย ก็เกิดความปรารถนาที่อยากจะไปไกลให้ถึงสุดขอบฟ้า บางครั้งก็คิดว่า เราเป็นใคร เกิดมาทำไม มาจากไหน ตายแล้วจะไปไหน เป้าหมายชีวิตคืออะไร พยายามค้นคว้าหาคำตอบ จากทั้งผู้รู้และตำรับตำรา แต่ไม่มีใครให้คำตอบที่ถูกต้องได้ ความคิดนั้นวนเวียนอยู่ในใจเสมอ ในขณะนั้น ความคิดแยกออกเป็น 2 ทาง ได้จดบันทึกไว้ว่า ชีวิตนี้จะต้องเลือกเส้นทางเดิน ถ้ามาใช้ชีวิตอยู่ทางโลก ก็ต้องให้มีความเจริญรุ่งเรืองถึงที่สุด แต่ถ้าชีวิตจะไปทางธรรม ก็จะต้องให้ได้ธรรมสูงสุดของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วจะเผยแผ่ธรรมนั้น ให้กว้างไกลไปทั่วโลก

สำหรับชีวิตในทางโลกนั้น ได้ศึกษาชีวิตประวัติของบุคคลสำคัญเรื่อยมา เพราะความคิด

ที่เกิดขึ้นตอนเด็กยังฝังใจอยู่ หนังสือประวัติบุคคลสำคัญของโลกทุกเล่ม อ่านด้วยใจที่จดจ่อ ลืมแม้กระทั่งการรับประทานอาหาร อ่านแล้วก็จดจำชื่อ และประวัติของบุคคลสำคัญ ตลอดจนปณิธานของทุกท่านไว้ได้หมด

เมื่อมาเปรียบเทียบระหว่างความรื้อระอุของเปลวไฟสงคราม ที่หน้าของชาติต่าง ๆ ประหัตประหารกัน เพื่ออำนาจและอิทธิพลกับการแสวงหาความสงบในทางธรรมที่เปี่ยมไปด้วยความสุขใจ ความเยือกเย็น ความสุขุมรอบคอบ มีสติ มีปัญญา และพุทธธรรมอันล้ำลึกนั้นแล้ว ความรู้สึกก็ค่อย ๆ เอนเอียงมาทางธรรมมากกว่าทางโลก

เมื่อความคิดโน้มมาในทางธรรมมากกว่าทางโลกจึงแสวงหาหนังสือธรรมอ่านอย่างเดียว ความกระหายอยากรู้ทุกอย่างที่เกี่ยวกับธรรมมีมากขึ้น หนังสือที่มีในห้องสมุดนั้นได้อ่านแล้วทุกเล่ม จึงคิดต่อไปอีกว่า จะหาหนังสือที่ไหนมาอ่านได้อีก

ห้องสนามหลวงเป็นที่ขายหนังสือทุกประเภททั้งเก่าและใหม่ ดังนั้นในวันเสาร์-อาทิตย์ แทนที่จะไปเที่ยวเตร่ ดูหนัง ดูละคร เหมือนเด็กวัยรุ่นคนอื่น ๆ ค.ช. ไซยบูลย์ กลับไปสนใจหาหนังสือเกี่ยวกับธรรมที่แผงขายหนังสือท้องสนามหลวงอ่าน เจ้าของแผงหนังสือมองหน้า ถามว่า จะซื้อหรือเปล่า เลยรู้สึกเกรงใจเขา แล้วก็เดินเลยไปยืนอ่านต่ออีกในแผงหนังสือถัดไป ซึ่งเป็นหนังสือเรื่องเดียวกัน เมื่อเจ้าของร้านมองก็วางหนังสือลงแล้ว ก็ไปหยิบอ่านร้านอื่น ๆ ถัดไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งแผงสุดท้ายก็จบเล่มพอดี

การหาหนังสืออ่านในลักษณะนี้ ทำเป็นประจำ นานแรมปี โดยเฉพาะหนังสือที่เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมฐาน หยิบอ่านซ้ำแล้วซ้ำอีก โดยไม่เบื่อหน่าย ยิ่งอ่านยิ่งมองเห็นความทุกข์ในทางโลกมากยิ่งขึ้น จึงใคร่อยากทดลองปฏิบัติธรรมฐานบ้าง เพราะในหนังสือบอกว่า ทำให้เกิดความสุข แต่ก็ยังหาใครเป็นอาจารย์ไม่ได้

วันหนึ่ง จึงเดินเข้าไปในวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เห็นผู้คนมากมายปฏิบัติธรรมกัน อยู่ตามระเบียบวิหารคด เมื่อเข้าไปกราบสักการบูชาพระบรมธาตุในวิหาร ก็ได้เห็นพระภิกษุสามเณรนั่งปฏิบัติธรรมกันอยู่ด้วยความสงบ จึงเฝ้ามองดูอยู่ด้วยใจที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความสุขอย่างล้ำลึก ทำให้ถึงถึงสมัยพุทธกาล

ตั้งแต่นั้นมา แทนที่จะไปอ่านหนังสือที่ท้องสนามหลวงก็เปลี่ยนไปที่วัดมหาธาตุ ๆ ตั้งแต่เช้าจรดเย็นฟังธรรมตามลานอโศกบ้าง บางทีก็ไปนั่งฟังผู้ใหญ่จับกลุ่มสนทนาเรื่องธรรม กลุ่มโน้นบ้าง กลุ่มนี้บ้าง ฟังแล้วก็เกิดความวิตีใคร่อยากทดลองปฏิบัติ จึงเข้าไปกราบอาจารย์ขอเรียนกรรมฐานทันที ซึ่งการปฏิบัติทำให้จิตใจสงบเยือกเย็นเป็นสมาธิได้ในไม่ช้า ต่อจากนั้นจึงได้ปฏิบัติสม่ำเสมอเรื่อยมา

การปฏิบัติในครั้งนั้น บางครั้งเห็นเป็นพระพุทธรูปบ้าง ดวงแก้วบ้าง ลอยอยู่ข้างหน้า แต่อาจารย์ท่านสอนให้กำหนดให้หายไป เพราะเกรงจะทำให้ติดนิมิต ก็เลยมีดตามเดิม เมื่อสังเกตจิตใจของตนเอง เห็นว่า เวลาเห็นนิมิตเป็นพระพุทธรูป หรือดวงแก้ว ถึงแม้จะลอยอยู่นอกตัวข้างหน้า ก็ยังเกิดความสุขใจอย่างมหาศาล ยิ่งกว่าตอนใจมีดหลายเท่า

ดังนั้น วิธีที่ทำอยู่นี้ให้ประโยชน์อยู่มากทีเดียว ทำให้มีสติพิจารณาของทุกซ์ แต่ก็ยังปรารถนาที่จะทดลองวิธีใหม่ เพราะเห็นว่ายังไม่ถูกต้องกับจริตของตนเอง

ต่อมา ได้หันมาปฏิบัติแบบอาณานิสิต โดยการกำหนดลมหายใจเข้าออก พอจะถูกต้องกับจริต บางครั้งนั่งจนเห็นแสงสว่างหาที่เปรียบมิได้ สมายใจ สมายกาย จนบอกไม่ถูกคล้ายกับมีตัวคนเดียวในโลก สามารถนั่งคนเดียวได้นาน ๆ โดยไม่เมื่อยมือเมื่อยขาเลย

การปฏิบัติแบบนี้ไม่มีใครแนะนำ เพียงแต่อ่านจากหนังสือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือ วิทยานาถ ของท่านปฐิสเส็ง หนังสือแนวปฏิบัติธรรมของหลวงพ่อดี วัดโสภาราม และได้ศึกษาชีวประวัติของพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ เป็นเหตุให้ยิ่งตั้งมั่นในธรรมมากยิ่งขึ้น มีความรู้สึกอยากปฏิบัติให้ได้เหมือนท่านเหล่านั้น แต่เสียดายที่ท่านเหล่านั้น มรณภาพไปนานแล้ว จึงไม่มีโอกาสได้ไปศึกษาการปฏิบัติธรรมกับท่าน เมื่อฝึกปฏิบัติแบบอาณานิสิตด้วยตนเอง มาเป็นเวลานานพอสมควร ปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะเห็นแต่ความสว่างโล่งหาขอบเขตมิได้ คล้ายกับอยู่ในอากาศ หาดันทางปลายทางไม่ถูก ร่างกายของตนเองก็ไม่ทราบว่าย้ายไปไหน จะหาใครแนะนำก็ไม่มีจึงพักการปฏิบัติไว้เพียงเท่านั้น

หลังจากนั้นเมื่ออยู่คราวหนึ่งได้อ่านหนังสือเล่มหนึ่ง ชื่อ หนังสือธรรมกาย เขียน ตามแนวเทศนาของพระมงคลเทพมุนี (หลวงพ่อดาวกาน้ำ ภาณุเจริญ) มีข้อความตอนหนึ่งว่า ถ้าจะเดินให้ถูกต้องร่องรอยของพระศาสนา ต้องปฏิบัติให้ได้ทั้งรู้ทั้งเห็น คำนี้ถูกใจมาก

และยังมีคำว่า พระธรรมกาย ให้สะดุดใจอีกในหนังสือเล่มนั้น หลวงพ่อดาวกาน้ำท่านได้บอกไว้ว่า ธรรมกาย นั้นแหละคือ ตถาคต ท่านอ้างคำบาลียืนยันว่า ธัมมะกายो อะหัง อิติปิ แปลว่า ตถาคต คือ ธรรมกาย และตอนท้ายเรื่องมีคำยืนยันว่า วัดปากน้ำนี้เรียนได้ ทั้งรู้ ทั้งเห็น จึงดีใจยิ่งนักที่มาพบทางที่ถูกอริยาตัย ก็เริ่มคิดหาทางมาวัดปากน้ำ เพื่อจะศึกษาพระธรรมกายให้ได้ ระยะนั้นเองโยมพ่อทราบถึงความสนใจของลูกชายที่หันมาสนใจทางธรรม จึงได้ทักท้วงห้ามปรามเกรงว่าจะเสียการเรียน เพราะต้องการให้จบปริญญาทางโลกเสียก่อน ทางธรรมเอาไว้ทีหลัง คุณไชยบุญ ก้อนโสม เพราะไม่อยากขัดใจโยมพ่อ จึงหยุดการชวนชวนไปวัดปากน้ำไว้ก่อน ขณะเดียวกันก็ได้ทดลองฝึกสมาธิปฏิบัติด้วยตนเองไปพลาง ๆ ต่อมาได้มีโอกาสไปวัดปากน้ำ ได้ทราบว่าหลวงพ่อดาวกาน้ำ ท่านมรณภาพเสียแล้ว ก็รู้สึก

เสียใจและน้อยใจในวาสนาของตนเอง โทษว่าตนเองมีกรรมไม่ทันได้พบครู-อาจารย์ ทำให้หมดกำลังใจในการปฏิบัติธรรมไปพักหนึ่ง หันมาสนใจทางโลกแทน เพราะต้องเรียนหนักมาก เพื่อเตรียมสอบแข่งขันเข้าเรียนในมหาวิทยาลัย

ต้นปี พ.ศ.2506 สอบเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้ เป็นนิสิตคณะเกษตร นิสิตน้องใหม่ทุกคนต้องเข้าพักในหอพัก ของมหาวิทยาลัยตามระเบียบ จึงใช้ชีวิตเป็นนิสิตในมหาวิทยาลัยได้อย่างสบาย เพราะเคยชินกับการดูแลปกครองตนเองมาแล้วตั้งแต่อายุ 13 ปี เพียงแต่ว่าในมหาวิทยาลัยนั้น มีเพื่อนร่วมรุ่นมากถึง 400 คน

คุณไชยบูลย์มีอายุเพียง 18 ปี กำลังเรียนอยู่ในมหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 1 เท่านั้น แต่เริ่มคิดแผนการไว้ในใจตั้งนี้ว่า จะเริ่มปฏิบัติธรรมควบคู่กับการศึกษาทางโลก จบแล้วจะอุปสมบทครองเพศบรรพชิต

จะศึกษาเล่าเรียนธรรมวินัยและพระไตรปิฎกให้แตกฉาน จะเผยแผ่วิชชาธรรมกายตามรอยหลวงพ่อดาบน้ำ จะสร้างวัดให้ **ดีที่สุด** ทั้งในด้านถาวรวัตถุและวัตรปฏิบัติของสงฆ์ ให้เป็นสถานที่สงบเยือกเย็นสบาย ไม่ใกล้ไม่ไกลจากเมืองหลวงนัก

ในที่สุด ก็มีโอกาสดำเนินปฏิบัติธรรมที่วัดปากน้ำภาษีเจริญ กับพระอาจารย์ท่านหนึ่งได้รับผลการปฏิบัติเป็นทอัสจรรย มีประสบการณ์ทั้งรู้ทั้งเห็นไปตามขั้นตอนตามลำดับ เริ่มตั้งแต่ดวงปฐมมรรค ดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา ดวงวิมุตติ ดวงวิมุตติญาณทัสสนะ เห็นภายในกายเรื่อยไปตามลำดับ จนถึงพระธรรมกาย พระอาจารย์ท่านสอนให้เพียงเท่านั้น

คุณไชยบูลย์ บรรณาณาที่จะศึกษาให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไปอีก เพราะความสุขที่ได้ปฏิบัติธรรมแบบทั้งรู้ทั้งเห็น จนเข้าถึงธรรมกายนั้น เป็นความสุขที่ไม่สามารถจะเปรียบเทียบกับอะไรได้ แต่ยังไม่จุใจ เพราะต้องการที่จะรู้จะเห็นให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ได้ไปศึกษาการปฏิบัติธรรมตามแนววิชชาธรรมกาย จากคุณยายอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง ซึ่งเป็นศิษย์เอกของพระมงคลเทพมุนี (หลวงพ่อดาบน้ำ ภาษีเจริญ) และปรากฏว่าได้รับผลดีเป็นอย่างยิ่ง มีการพัฒนาภายในจิตใจเป็นอย่างมาก จนเกิดศรัทธาที่จะบวชเป็นพระภิกษุ ดังนั้นทีกลง "20 ปีวัดพระธรรมกาย" ตอนหนึ่งว่า

คุณไชยบูลย์ บรรณาณาที่จะศึกษาให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไปอีก เพราะความสุขที่เกิดจากการปฏิบัติธรรมแบบทั้งรู้ทั้งเห็น จนเข้าถึงธรรมกายนั้นเป็นความสุขที่ไม่สามารถเปรียบเทียบกับอะไรได้.....จึงได้รับคำแนะนำให้ไปศึกษาต่อกับคุณยายอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง ซึ่งหลวงพ่อดาบน้ำได้กล่าวชมเชยในที่ประชุมว่า เป็นศิษย์ที่ปฏิบัติธรรมตามคำสอนได้ชนิดที่เรียกว่าหนึ่งไม่มี

สองและเป็นผู้ได้รับคำสั่งให้เผยแผ่ธรรม ตามแนววิชาธรรมกายสืบต่อไป

หลังจากได้บวชเป็นพระภิกษุแล้ว พระไชยบูลย์ ก็ได้มาสร้างวัดขึ้นที่ตำบลคลองสาม อำเภอลองหลวง จังหวัดพทุมธานี เมื่อปี พ.ศ. 2513 ในขณะที่ยังไม่ได้ยกฐานะขึ้นเป็นวัด สถานที่ดังกล่าวเป็นที่รู้จักกันในนาม "ศูนย์พุทธจักรปฏิบัติธรรม" ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า แม้ก่อนจะมีการสร้างวัด หรือกำลังสร้างวัดอยู่ก็ตาม หมู่คณะที่นำโดยพระไชยบูลย์และคุณยายอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง จะมีการสอนและเผยแผ่ธรรม ตามแนววิชาธรรมกายอย่างต่อเนื่องเพราะแนวการสอนดังกล่าวส่งเสริมการพัฒนาตนเองของผู้ประพฤติปฏิบัติได้เป็นอย่างดี จึงทำให้มีคนนิยมเข้ามาศึกษาอย่างแพร่หลาย ด้วยความเลื่อมใส ศรัทธา จนปรากฏเป็นหมู่คณะใหญ่ และในหมู่คณะนี้เอง ได้ปรากฏผู้มีศรัทธาอย่างยิ่ง ได้เข้ามาบวชเป็นพระภิกษุ เพื่อร่วมในการสร้างวัด สืบทอดแนวคำสอนวิชาธรรมกายเป็นจำนวนหลายท่าน ดังความตอนหนึ่งในหนังสือ 20 ปี วัดพระธรรมกาย ว่า

ในระหว่างการสร้างวัดมาตลอด 20 ปี แม้ว่าภารกิจในการสร้างวัดจะหนักมากสักเพียงใด แต่มีภารกิจอีกอย่างหนึ่งที่หลวงพ่อ รัมมขโย (พระสุธรรมยานเถระ) ให้ความสำคัญควบคู่ไปกับการสร้างวัด นั่นก็คือการอบรมสั่งสอนธรรม ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ให้กับเยาวชนและประชาชนทั่วไป เพื่อมุ่งพัฒนาจิตใจอันเป็นพื้นฐานสำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

2.3.2 วัดอุปสงค์ของการก่อตั้งวัดพระธรรมกาย

ด้วยวัตถุประสงค์ที่จะฝึกอบรมผู้คนทั้งหลายด้วยธรรมภาคปฏิบัติ จึงไม่ปรากฏแต่เฉพาะประชาชนทั่วไป ที่นิยมเข้ามาประพฤติปฏิบัติธรรม และเข้ารับการอบรมสั่งสอนเท่านั้น ยังมีเยาวชนที่ยังอยู่ในวัยนักเรียน นิสิต นักศึกษา ได้ให้ความสนใจที่จะเข้ามาศึกษาและปฏิบัติ ซึ่งการฝึกอบรมธรรมปฏิบัติของวัดพระธรรมกาย เมื่อครั้งในสมัยแรกเริ่มนั้นจะเป็นการถ่ายทอดโดยตรงจาก หลวงพ่อรัมมขโย (พระสุธรรมยานเถระ) หรือคุณยายอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง แต่ก็ได้ปรากฏว่า เมื่อมีผู้ใดปฏิบัติธรรมได้ผลดี ก็มักจะนำไปสอนหรือถ่ายทอดต่อไป เช่น แนะนำมิตรสหายในที่ทำงาน สอนนักเรียนในชั้นเรียน หรือสอนลูกหลานที่บ้าน เป็นต้น และปรากฏว่าได้รับผลสำเร็จจากการแนะนำถ่ายทอดนั้นเสมอ ดังที่ถวิล (2533) ได้บันทึกในหนังสือ "เดินไปสู่ความสุข" กล่าวถึงผลของการนำแนวทางการปฏิบัติธรรมไปฝึกสอนให้กับลูกศิษย์ ระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนว่า

แทบทุกเย็นเมื่อโรงเรียนเลิกแล้ว ดิฉันกับเพื่อนคร้ออีก 2-3 คน ที่รักการปฏิบัติธรรมจะรับส่งสอนนักเรียนที่สนใจ นักเรียนชั้นเล็กๆ เหล่านี้ปฏิบัติธรรมได้ผลรวดเร็วมาก ปัจจุบันเกิดกำลังใจสอนกันไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย ขณะนี้มีนักเรียนปฏิบัติธรรมได้ผลเป็นที่พอใจประมาณ 100 คน นักเรียนที่ปฏิบัติธรรมได้เหล่านี้ เป็นแรงสำคัญในการอบรมเพื่อน และสมาชิกทางบ้านของเด็กเอง มีพี่ ๆ น้อง ๆ เป็นต้น ทำให้เด็กเหล่านั้นเกรงกลัวบาปแล้วหมั่นแต่ประกอบบุญกุศล

จากข้อความดังกล่าวนี้ เป็นตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ธรรมเนียมปฏิบัติ คือ การฝึกสมาธินี้ มิใช่เป็นสิ่งที่ทำได้เฉพาะผู้ใหญ่ หากแต่เด็กหรือเยาวชนที่สนใจก็สามารถกระทำได้ ซึ่งการปฏิบัติดังกล่าวนี้มิได้มีการสั่งสอนด้วยภาษาบาลี หรือศัพท์ ส่วนที่ยากต่อการเข้าใจ จึงเชื่อว่าเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เยาวชนรู้สึกว่ "ธรรม" มิใช่สิ่งที่ยากเกินกว่าที่จะเรียนรู้ โดยในส่วนของวัดพระธรรมกายเอง ก็ถือว่า ประสบผลสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของเยาวชนต่อธรรม ที่เห็นว่ายาก ให้กลับง่าย และใกล้ตัว ดังนั้นจึงมีเยาวชนในวัยต่างๆ เข้าวัดปฏิบัติธรรมกันมาก ดังภายหลังปรากฏ ว่ากรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ให้การสนับสนุนการฝึกอบรมตามโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน โดยมีสถาบันและหน่วยงานต่างๆ ส่งนักเรียนเข้าอบรมจริยธรรมและฝึกสมาธิที่วัดพระธรรมกายรวม 110 แห่ง มีนักเรียนผ่านการฝึกอบรมแล้ว 35,145 คน

2.3.3 โครงการฝึกอบรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนของวัดพระธรรมกาย

จากการเห็นความสำคัญของเยาวชน ท่านธัมมชโยภิกขุ (พระสุธรรมยานเถระ) และคณะสงฆ์วัดพระธรรมกาย ได้เปิดโอกาสโดยจัดให้มีโครงการอบรมขึ้นอีกหลายโครงการ แก่เยาวชนในวัยและระดับการศึกษาต่างๆ ทั้งนี้เพราะเชื่อว่าเยาวชนจะเป็นบุคคลสำคัญแก่สังคมในอนาคต ดังความบันทึกในหนังสือ เดินไปสู่ความสุข (2533) ตอนหนึ่งว่า "ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องต่างมุ่งไปยังผู้สูงอายุ ซึ่งท่านเหล่านั้นกว่าจะชำนาญการปฏิบัติธรรม ก็ชราเกินกว่าจะบำเพ็ญประโยชน์ให้กับพระพุทธศาสนาได้เต็มที่" ดังนั้น วัดพระธรรมกายจึงได้เน้นให้มีโครงการฝึกอบรมเยาวชนเป็นหลัก ส่วนผู้สูงอายุนั้นก็ยังมีโครงการรองรับอยู่เช่นกัน

การให้การอบรมคุณธรรมและจริยธรรมของวัดพระธรรมกายได้แพร่ขยายมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อนายเผด็จ พ้องสวัสดิ์ ซึ่งเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ร่วมสถาบันเดียว

กันกับท่านไชยบูลย์ ธรรมโชติ สนใจในการศึกษาและปฏิบัติธรรมตามแนววิชชาธรรมกาย ได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุในวัดพระธรรมกาย ฉายา ทตฺตชีโวภิกขุ (ปัจจุบันได้รับสถาปนาเป็นพระราชาคณะ ที่ พระภาวนาวิริยคุณ) รองเจ้าอาวาสวัดพระธรรมกาย เมื่อปี พ.ศ. 2514 พอขึ้นปี พ.ศ. 2515 ก็ได้มีโครงการอบรมนักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชน ที่มีชื่อเสียงใน "โครงการอบรมธรรมทายาท" และได้มีนักเรียน นิสิต นักศึกษา สนใจเข้าอบรมเพิ่มมากขึ้นทุกปี ดังความปรากฏในหนังสือ "ธรรมทายาท" (2526) ที่กล่าวถึงโครงการฝึกอบรมนี้ว่า

การอบรมธรรมทายาทครั้งแรกเริ่มขึ้นเมื่อเดือน เมษายน 2515 ระหว่างปิดภาคเรียนฤดูร้อน ปีการศึกษา 2514-2515 ในขณะที่ครูสอนภavanaซึ่งเป็นศิษย์ของ พระมงคลเทพมุนี (หลวงพ่อดอกบัว ภาณุเจริญ) เพิ่งเริ่มงานก่อสร้างถาวรวัตถุ และปลูกสร้างสวนป่า ณ ศูนย์พุทธจักรปฏิบัติธรรม บนเนื้อที่ 196 ไร่ ที่ ตำบลคลองสาม อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี คือวัดพระธรรมกายในปัจจุบัน การอบรมรุ่นแรก มีนักเรียน นิสิต นักศึกษา เข้ารับการอบรม 60 คน ด้วยอุดมการณ์ที่ว่า งานสร้างคนให้เป็นคน สำคัญยิ่งกว่าสิ่งใด การอบรมธรรมทายาทจึงได้ดำเนินการสืบต่อมาทุกปี ควบคู่ไปกับการสร้างสวนป่า และก่อสร้างถาวรวัตถุ ตามโครงการสร้างศูนย์พุทธจักรปฏิบัติธรรม ให้เป็นศูนย์กลางเผยแผ่ธรรมปฏิบัติตามแนววิชชาธรรมกาย

ซึ่งความนิยมและความสนใจของเยาวชนต่อโครงการดังกล่าว มีเพิ่มมากขึ้น ดังสถิติที่

บันทึกไว้ในหนังสือ "โครงการปีแห่งคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ" (2531) ว่า

จากจำนวนนักเรียน นิสิต นักศึกษา ที่เข้ารับการอบรม 60 คนในปี 2515 มาเป็นกว่า 1,000 คน ในปี 2530 แสดงให้เห็นถึงความสนใจของบรรดาเยาวชนคนหนุ่มสาวในปัจจุบัน ที่ต้องการแสวงหาความรู้ และแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ซึ่งในปัจจุบันมีผู้ผ่านการอบรมกว่า 6,000 คน

ความสำเร็จและการบังเกิดผลดีของการฝึกอบรมดังกล่าว ของวัดพระธรรมกายจึงได้มีการจัดโครงการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป โดยหากจะกล่าวเฉพาะในเยาวชน หรือผู้อยู่ในวัยเรียน ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ถึงอุดมศึกษา สามารถจำแนกระดับโครงการฝึกอบรมจริยธรรมเป็น 3 โครงการ คือ

ระดับประถมศึกษา เรียกว่า โครงการอบรมเยาวชนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
ระดับมัธยมศึกษา เรียกว่า โครงการค่ายวัยรุ่นคุณธรรม

ระดับอุดมศึกษา เรียกว่า โครงการอบรมธรรมทายาทและอุปสมบทหมู่

2.4 หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่วัดพระธรรมกายใช้อบรมเยาวชน

ในการฝึกอบรมระยะแรกๆ ยังไม่ได้กำหนดโครงสร้างหลักสูตรที่ชัดเจนตรงตัวเท่าใดนัก แต่ส่วนใหญ่จะมุ่งสั่งสอนในเรื่องการฝึกสมาธิ หากจะมีการเทศน์ก็นำหลักธรรมมาจากหนังสือประกอบการเรียน ของพระภิกษุสามเณร ระดับ นักธรรมตรี, โท, เอก อย่างไรก็ตาม แนวคำสอนก็ได้รับการพัฒนามากขึ้นตามลำดับ จนท่านทตตชีโว ได้หยิบยกเอาหัวข้อธรรมเรื่อง มงคลชีวิต 38 ประการ ซึ่งถือเป็นหัวข้อธรรมอันสำคัญของพระไตรปิฎกเล่มที่ 25 มาศึกษา และเทศน์สอนแก่ประชาชนทั่วไป และผู้เข้าฝึกอบรมในโอกาสต่างๆ ดังนั้น เนื้อหาที่ใช้ในการเทศน์การสอน และการให้การฝึกอบรมในระยะต่อมา จึงมีพื้นฐานมาจาก มงคลสูตร หรือมงคลชีวิต 38 ประการ ดังกล่าว

หลักสูตรการอบรมของโครงการต่างๆ ก็จะมีลักษณะใกล้เคียงกัน จะแตกต่างกันเล็กน้อยในบางประการ เพื่อปรับให้เข้ากับระดับการศึกษา และวัยของผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยโครงการค่ายวัยรุ่นคุณธรรมนั้น เป็นโครงการที่มุ่งฝึกอบรมเยาวชนในวัยเรียนระดับมัธยมศึกษา จะเน้นหนักในคุณธรรมเบื้องต้น เช่น หลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ซึ่งได้แก่ การทำทาน รักษาศีล และการฝึกสมาธิ ในกระบวนการฝึกอบรมจะดำเนินการโดยวิทยากร ทั้งที่เป็นพระภิกษุ และฆราวาส จะมีการประยุกต์หลักการฝึกอบรมให้เข้ากับสถานการณ์ และปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ ซึ่งโดยวิธีการ จะดำเนินการให้เป็นไปตามที่ท่าน ทตตชีโว ภิกขุ (2530) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ว่า หมายถึง คุณสมบัติใดๆ ที่เป็นคุณ ไม่เป็นโทษ สร้างความสุขประโยชน์แก่ตนและผู้อื่น ดังเช่นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงคุณธรรมอันล้ำเลิศ 3 ประการ คือ ทรงมีพระปัญญาคุณ พระบริสุทธิ์คุณ และพระมหากรุณาคุณ ส่วนจริยธรรม หมายถึง มรรค มืองค์ 8 ย่อลงเป็น 3 ส่วน คือ ศีล สมาธิ ปัญญา คือความมีระเบียบวินัยในตนเอง รักความสงบเป็นชีวิตจิตใจ มีปัญญาสามารถเลี้ยงตนเองได้ และสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้

2.5 หลักการพัฒนาคุณธรรมของวัดพระธรรมกายที่ใช้ฝึกอบรมเยาวชน

ในการที่จะกำหนดจุดเริ่มต้นของการพัฒนาตนเองของมนุษย์นั้น ท่านทตตชีโว รองเจ้าอาวาสวัดพระธรรมกาย ได้ดำเนินการ รวบรวมความเห็นจากบุคคลหลายอาชีพ หลายวัย ที่มีต่อคำว่า คนดี นั้นคืออย่างไร จึงเรียกว่า คนดี ซึ่งก็คือ คนดีที่โลกต้องการ นั้นเอง จากการจัดหมวดหมู่ความคิดเห็นของบุคคลจำนวนมากดังกล่าว สรุปเป็น 3 กลุ่มความเห็นใหญ่ๆ ว่า

คนดี ในความเห็นของคนทั้งหลายในปัจจุบันนี้มี 3 ลักษณะ คือ

1. ไม่เป็นพิษไม่เป็นภัย
2. ช่วยตนเองได้
3. ไม่แล้งน้ำใจ

ทั้ง 3 ประการดังกล่าวข้างต้น คือ ลักษณะคนดีที่สามารถปรากฏได้ในโลกปัจจุบัน
ดังนั้น การที่จะหาแบบแผนในการพัฒนาตนเองของบุคคลทั่วไปจึงเริ่มต้นดังนี้

ถ้า ไม่มีศีลธรรม ก็พัฒนาตนเองให้เป็นคน ไม่เป็นพิษไม่เป็นภัย (มีศีลธรรม)

ถ้า ไร้ความสามารถ (ช่วยตนเองไม่ได้) ก็พัฒนาตนเองให้ ช่วยตนเองได้

ถ้า แล้งน้ำใจ (ไม่ต้องการช่วยคนอื่น) ก็พัฒนาตนเองให้ ไม่แล้งน้ำใจ

การฝึกอบรมจะพัฒนาคุณธรรมตามหลักการดังกล่าว ให้สะท้อนออกมาในแนวปฏิบัติ
โดยมีหลักการคิด 4 ขั้นตอน ทั้งนี้โดยการยึดถือหลักการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 คือ

อะไรคือปัญหา

อะไรคือสาเหตุของปัญหา

อะไรคือผลที่คาดว่าจะได้รับ

อะไรคือวิธีการแก้ปัญหานั้น

โดยอาศัยหลักการดังกล่าว สามารถนำมาวิเคราะห์หาทางแก้ปัญหาพื้นฐานที่ได้ตั้งไว้
กล่าวคือ ปัญหา คือ ความไม่มีศีลธรรม

สาเหตุของปัญหา คือ ความไม่มีศีล อย่างน้อยศีล 5

ผลที่คาดหวัง คือ การเป็นคนมีศีล ไม่เป็นพิษเป็นภัยกับใคร

ทางแก้ คือ การให้การฝึกอบรมและปลูกฝังให้มีศีล 5 เป็นเบื้องต้น

ในทำนองเดียวกัน เมื่อพิจารณาปัญหาพื้นฐานของ "ความไร้ความสามารถ" (ช่วยตนเองไม่ได้) นั้นมีสาเหตุมาจากความไม่รู้ (ปัญญาน้อย) เพื่อที่จะให้เกิดปัญญา จึงจำเป็นที่จะต้องฝึกอบรมให้รู้จักการทำ "สมาธิ" ส่วนการแก้ปัญหาเรื่อง "ความแล้งน้ำใจ" (ไม่ต้องการช่วยคนอื่น) เพื่อที่จะทำให้เป็นคนมีน้ำใจ จึงต้องปลูกฝังให้รู้จักการให้ ซึ่งก็คือ การสอนให้รู้จัก "การทำทาน" ซึ่งการทำทานสามารถทำได้ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ การทำทานจะทำให้บรรลุลูกความคาดหวังก็คือ "ความมีน้ำใจ" ซึ่งก็คือ "ความไม่แล้งน้ำใจ" นั่นเอง

จากคุณสมบัติหรือคุณธรรม 3 ประการของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงเป็นแบบแผนคุณสมบัติที่สูงสุดของมนุษย์ ที่พึงพัฒนาตนเองให้ได้มากขึ้นเรื่อยๆ เป็นการเจริญรอยตามพระศาสดา

ดังมีลำดับขั้นของการพัฒนาตนเองจากบุพพคุณธรรมตา ไปจนถึงขั้นสูงสุด ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 แสดงการพัฒนาคุณธรรมของมนุษย์

ที่มา : คุณธรรมของคนดีที่โลกต้องการ

จากแผนภูมิที่ 1 การที่จะปลูกฝังให้เยาวชน "ไม่เป็นพินัยกับใคร ช่วยตนเองได้ และไม่เล้งน้ำใจ" จึงเป็นเป้าหมายหลักของการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรม ส่วนวิธีการที่จะพัฒนาให้สูงขึ้นไปอีก สู่ความเป็น "ผู้บริสุทธิ์ มีปัญญา และมีความกรุณา" นั้น เป็นขั้นที่สูงขึ้นไปอีก หลังจากขั้นต้นสัมฤทธิ์ผลแล้ว และขึ้นอยู่กับผู้เข้ารับการฝึกอบรม จะมีความตั้งใจ ด้วยเห็นคุณค่า แล้วเกิดศรัทธาที่จะพัฒนาตนเอง ไปสู่ความเป็นผู้มีคุณธรรมที่สูงยิ่งๆ ขึ้นไปตามลำดับ จนหมดกิเลส เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าในที่สุด

ดังนั้น ในการศึกษาอบรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม จึงปรากฏในรูปแบบการปลูกฝังในเรื่อง "บุญกิริยาวัตถุ 3" ซึ่งได้แก่ การทำทาน รักษาศีล และการทำสมาธิภาวนา เป็นหลัก ส่วนจะเพิ่มหลักธรรมอื่นเข้าไปอีกนั้นแล้วแต่ความเหมาะสม เช่น เพิ่มในเนื้อหา ความกตัญญูตเวที ภูมิแห่งกรรม(การทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว) ความเคารพ ความอดทน และ ความมีวินัย เป็นต้น ซึ่งการฝึกอบรมดังกล่าวนี้ นอกจากจะมีการให้ความรู้ทางทฤษฎีแล้วยังเน้นในการปฏิบัติจริง มีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ตลอดจนมีการชี้ให้เห็นแนวการนำไปปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน และที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การกระทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีของวิทยากร ทั้งที่เป็นพระภิกษุและวิทยากรฆราวาส ทั้งนี้เพราะนโยบายการเผยแผ่ของวัดพระธรรมกาย ดังที่ปรากฏในหนังสือ เดินไปสู่ความสุข (2533) ได้ระบุไว้เป็นหลักสำคัญว่า

เมื่อทุกคนปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ สมควรแก่กรรมเหล่านั้นแล้ว จึงทำการสั่งสอนเผยแผ่แก่ผู้อื่นต่อไปในภายหลัง จะไม่สอนผู้อื่นให้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ โดยที่ตนเองก็ยังไม่สามารถจะกระทำได้ เพื่อลบล้างคำครหาที่ว่า จงทำอย่างที่เราสอน แต่อย่าทำอย่างที่เราทำ

การถ่ายทอดความรู้โดยให้เยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการฝึกอบรมศีลธรรม จริยธรรม นั้น คณะวิทยากรวัดพระธรรมกาย ได้ดำเนินการที่มีจุดเด่นหลายลักษณะ ดังนี้

1. เป็นการดำเนินการฝึกอบรมร่วมกัน ทั้งวิทยากรที่เป็นพระภิกษุ และวิทยากรที่เป็นฆราวาส ซึ่งก่อให้เกิดผลดีในการฝึกอบรมมาก ทั้งนี้เพราะบางกลุ่มคณะสงฆ์ที่จัดกิจกรรมในทำนองเดียวกัน มักเป็นลักษณะดำเนินการโดยพระภิกษุล้วน ๆ ซึ่งบางกิจกรรม พระภิกษุไม่สามารถทำกิจกรรมนั้นได้ เนื่องจากไม่เหมาะสมกับเพศภาวะของพระภิกษุ

2. มีการใช้วิทยาการเทคโนโลยีสมัยใหม่ เข้าประยุกต์ช่วยในการฝึกอบรม เช่น สไลด์ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เทปโทรทัศน์ (วิดีโอ) เป็นต้น

3. ได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดี จากบุคคลหลายฝ่าย ทั้งครู-อาจารย์ในสถานศึกษา และประชาชนทั่วไปที่ศรัทธาในวิธีการดังกล่าว

ในการที่คณะวิทยากรวัดพระธรรมกาย ได้ให้ความสำคัญกับสื่อประกอบการเรียนการสอน การเผยแพร่ธรรมนั้น ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ เพราะสื่อประกอบการสอนจะช่วยให้เยาวชน หรือผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความเข้าใจและปฏิบัติตามได้ง่าย

2.6 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมจริยธรรม

เมื่อศึกษาเปรียบเทียบโครงการพัฒนาจริยธรรม โดยคณะวิทยากรวัดพระธรรมกาย กับหลักสูตรการเรียนการสอนของกระทรวงศึกษาธิการแล้ว จะเห็นว่ามัลักษณะส่งเสริมหลักสูตรได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ

2.6.1 แผนการศึกษาชาติและหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม

นับตั้งแต่แผนการศึกษาแห่งชาติ ปีพุทธศักราช 2520 ได้ประกาศใช้ จะเห็นได้ว่า หลักสูตรแต่ละระดับการศึกษา ได้มีการแบ่งกลุ่มวิชา และจัดให้มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับ จริยศึกษา เป็นลักษณะรายวิชาส่วนหนึ่ง มีการจัดกิจกรรมและการฝึกอบรมนอกห้องเรียนอีก ส่วนหนึ่ง จริยศึกษาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ได้วางจุดมุ่งหมายของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจริยศึกษา ดังนี้

1) เพื่อให้รู้จักดำรงชีวิตอยู่บนพื้นฐานแห่งคุณธรรม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความซื่อสัตย์ สุจริตและยุติธรรม มีระเบียบวินัย มีน้ำใจนักกีฬา มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีความรับผิดชอบต่อนตนเอง ต่อครอบครัว ต่อท้องถิ่นและต่อประเทศชาติ

2) เพื่อให้รู้จักการเรียนรู้ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีนิสัยใฝ่หาความรู้และทักษะอยู่เสมอ รักการทำงานเป็นหมู่คณะ มีความขยันหมั่นเพียร อดทน และรู้จักประหยัด

3) เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจและเห็นคุณค่าในวิทยาการ ศิลป วัฒนธรรมของชาติ รู้จักใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4) เพื่อให้รู้จักเคารพสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น รู้จักหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น รู้จักใช้สิทธิเสรีภาพของตน ในทางสร้างสรรค์ บนรากฐานแห่งกฎหมาย จริยธรรม และศาสนา

5) เพื่อให้มีความสำนึกในการเป็นคนไทยร่วมกัน เสียสละเพื่อส่วนรวม มีความรักชาติ รักประชาธิปไตย รู้จักใช้สติปัญญาในการดำรงรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา และ

พระมหากษัตริย์

ในโครงสร้างหลักสูตร หมวดวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้จัดให้มีการเรียนการสอนจริยศึกษาโดยตรง ด้วยการจัดเนื้อเรื่องเกี่ยวกับจริยธรรมไว้ในวิชาสังคมศึกษา ส 402 ให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ได้เรียนเป็นวิชาบังคับ จำนวน 2 คาบ/สัปดาห์ ในรายวิชานี้ มีจุดประสงค์ที่เกี่ยวกับจริยศึกษาดังนี้

- 1) เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของจริยธรรมว่า เป็นเรื่องที่จำเป็นต่อชีวิต และมีประโยชน์ในการแก้ปัญหาชีวิตได้
- 2) เพื่อให้รู้จักใช้มาตรฐานการตัดสินใจที่ดี ความชั่วได้ถูกต้อง
- 3) เพื่อให้รู้จักแยกข้อเท็จจริงออกจากความเห็น ในการตัดสินใจปัญหาต่างๆ
- 4) เพื่อให้ความสำคัญของค่านิยมและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่านิยม ตลอดจนรู้จักการปลูกฝังค่านิยมที่ส่งเสริมพัฒนาตนเองและสังคม
- 5) เพื่อให้รู้จักทำจิตใจให้สงบ ปรับจิตใจให้แข็งแกร่ง คล่องแคล่วพร้อมที่จะเรียนและทำงานให้มีประสิทธิภาพ
- 6) เพื่อให้ตระหนักถึงคุณธรรมที่จำเป็นในการพัฒนาบุคลิกภาพ และประพฤติปฏิบัติตามคุณธรรมเหล่านั้นจนเป็นนิสัย

2.6.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสอนจริยธรรม

การสอนจริยธรรมนั้น อาจจะมีการปรับปรุงให้เข้ากับยุคสมัย ตามที่ผู้ปรับปรุงหลักสูตรเห็นสมควร ดัง ชำนาญ (2524) ได้กล่าวว่า การสอนจริยธรรมระดับนี้ เปลี่ยนไปจากหลักสูตรเดิมมาก คือ วิชาศีลธรรม พุทธศักราช 2520 เน้นธรรมชั้นสูง เหนือโลกียธรรม เป็นการศึกษาเพื่อให้เข้าใจหลักธรรมขั้นโลกุตระ (เหนือโลก) แต่หลักสูตรปัจจุบัน เน้นการเรียนเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของตัวนักเรียนเอง และเพื่อพัฒนาสังคม เนื้อหาที่กำหนดให้เรียนมีเรื่องใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นมาคือ จริยศาสตร์ จริยธรรม และการสร้างสมาธิ ซึ่งเป็นเรื่องที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างดี

ในปัจจุบัน ครูไทยสมัยใหม่ เริ่มมีความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงวิธีสอนบ้างแล้ว แต่การสอนจริยธรรม สุนน (2526) ได้กล่าวว่า ครูไทยมีความเข้าใจและสนใจต่อการสร้างเสริมลักษณะนิสัยของนักเรียนอยู่ไม่น้อย แต่ลักษณะของวิธีให้การศึกษามักจะเน้นวิธีสอนโดยตรงอยู่มาก ครูยังติดอยู่ในเนื้อหาและทักษะเฉพาะ ทำให้ครูรู้สึกว่าคุณครูจะเสียเวลาและสอนไม่จบหลักสูตร หากจะต้องจัดกิจกรรมใดๆ ที่เพิ่มขึ้นมาเพื่อเน้นความคิด ความรู้สึก

ภายใน จากที่กล่าวมานั้น เป็นความคิดที่ไม่ถูกต้อง ดังนั้น ครูจะต้องเปลี่ยนแปลงวิธีถ่ายทอด และเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่นักเรียนของตน

จากเหตุผลดังกล่าว กรมการศาสนา(2526) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนจริยศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาไว้หลายประการ ดังนี้

หลักการสอน

- 1) สารการเรียนรู้จะต้องให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน และมีวิธีสอนที่เหมาะสม
- 2) การสอนจะต้องมีเหตุผลสนับสนุนสิ่งที่เป็นประโยชน์ และโทษของการปฏิบัติผิด
- 3) การปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอเป็นสิ่งจำเป็น โดยครูเป็นตัวอย่างที่ดี และเป็นผู้นำทาง

จริยธรรม

- 4) การแนะนำให้มีความประพฤติดีนั้นต้องทำอยู่ตลอดเวลา

วิธีสอน

ก่อนสอน ผู้สอนต้องกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ให้นักเรียนทราบล่วงหน้า ครูหวังจะให้นักเรียนทำอะไรบ้าง และกำหนดเกณฑ์ที่จะตัดสินใจไว้ และต้องใช้วิธีประเมินผลอย่างถูกต้อง ด้วยการเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมนั้น จะต้องระบุเงื่อนไขเชิงพฤติกรรมขั้นสุดท้าย ที่ต้องการ และเกณฑ์การตัดสิน

วิธีสอนจริยธรรมมีหลายวิธี ครูอาจเลือกวิธีใดก็ได้ ในการสอนเรื่องหนึ่ง หรืออาจใช้หลายวิธีได้ตามความเหมาะสม ได้แก่

- 1) การอภิปรายปัญหา เมื่อครูศึกษาเนื้อเรื่องที่จะสอนแล้ว ครูอาจใช้สิ่งแวดล้อมและสภาพการณ์ในชีวิตประจำวันมาเป็นปัญหา หรือนำข่าวหนังสือพิมพ์ มาให้นักเรียนอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ครูช่วยแนะบ้างในการนำเข้าสู่เรื่อง และช่วยกันสรุปข้อคิด เพื่อให้นักเรียนเห็นจริง และนำไปปฏิบัติจริง
- 2) จัดแบ่งกลุ่มนักเรียนเพื่อให้นักเรียนค้นคว้า โดยวิธีกำหนดหัวข้อให้นักเรียนทำรายงานเสนอต่อชั้นเรียน โดยการพูดและการเขียน แล้วรวมเรื่องเป็นการถวียกยอ เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง อาจแบ่งงานให้เขาหรือวาดภาพ ทำแผนผัง ทำสมุดศัพท์ หรือจัดเป็นนิทรรศการ เป็นต้น

การสอนจริยธรรม ผู้สอนอาจจะมีแนวการสอนที่ยังคงมีลักษณะ เป็นแบบพ่อแม่สั่งสอนลูก ซึ่งเป็นแบบที่เคยมีมาแต่เดิม กรณีเช่นนี้ อำนวยและชยันต์ (2522) ได้เสนอวิธีสอนจริยธรรมไว้ว่า จำเป็นต้องละทิ้งวิธีการสอนแบบ "การสั่งสอน" ให้เป็นการถ่ายทอดค่านิยมทางจริยธรรมที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ ไม่ว่านักเรียนจะอยู่ในห้องเรียน หรือออกจาก

ห้องเรียนไปแล้ว ในการสอนจะต้องมีโอกาสนักเรียนจะต้องนำความสำนึกทางจริยธรรมไปปฏิบัติ และจะทำเช่นนี้ได้ก็ต้องอาศัยการประเมินผลเชิงพฤติกรรมด้วย

การสอนจริยธรรม ย่อมแตกต่างจากการสอนวิชาอื่น หลักการที่ต้องการจะให้มีการพัฒนาในตัวของเขาชน ก็แตกต่างกันด้วย ทั้งนี้ การปลูกฝังให้เยาวชนรู้จักการคิดในทางจริยธรรมนั้น วินัย (2523) ได้กล่าวถึงวิธีการสอนจริยธรรมให้นักเรียนคิดเป็น โดยกล่าวว่า คิดเป็นไม่ได้หมายถึงว่าเรียนเก่ง คิดเลขเก่ง แต่หมายความว่า สามารถคิดในสิ่งที่ไม่ได้สอนในโรงเรียน สามารถแก้ปัญหาได้ ฉะนั้นการส่งเสริมให้เด็กมีจริยธรรม จึงต้องผนวกปัญญาเข้าไปด้วย "ปัญญา" แปลว่า "ความเป็นเลิศ" คนมีปัญญาคือคนที่คิดเป็น พระพุทธศาสนามีเรื่องทางปัญญาแทรกอยู่เกือบทุกหัวข้อธรรม ปัญญาทำให้คนอยู่รอด แก้ปัญหาได้ การสอนจริยธรรม ไม่ควรสอนด้วยการบอก แต่สอนด้วยการให้เหตุผล อภิปราย เพื่อให้นักเรียนเกิดปัญญา

เทคนิคการสอนจริยธรรมบางวิธี ก็สามารถที่จะดำเนินการได้โดยอาศัยหลัก พฤติกรรมศาสตร์ ผนวกกับหลักจิตวิทยาการศึกษา ดัง สงบ (2523) ได้เสนอว่า

1) วิธีปรับพฤติกรรม (Behavior Modification) ใครทำดีให้รางวัล ใครทำชั่วลงโทษ โดยยึดหลักว่า ผู้ทำดีได้รับรางวัลตอบแทน ก็จะทำพฤติกรรมนั้นอีก โดยการให้รางวัลมี 3 ระดับคือ

- (1) ปฐมภูมิ ให้เป็นสิ่งของ
- (2) ทุติยภูมิ ให้เป็นตัวแทน คะแนน สัญลักษณ์
- (3) ทางอ้อม ให้เป็นแบบอย่าง ยกย่อง ให้เกียรติ

2) วิธีสร้างความขัดแย้งทางเหตุผลกับจิตใจ (Cognitive-Affective Dissonant) เชื่อว่า ถ้าปัญญากับจิตใจสอดคล้องกับความเชื่อ หรือการกระทำสิ่งที่ถูกต้องดีงามจะเกิดขึ้น เรียกว่า จริยธรรมเกิดขึ้น เช่น ชอบสูบบุหรี่ โดยคิดว่าเมื่อได้พบผลเสียมากกว่าก็เกิดความขัดแย้งในสิ่งที่ปฏิบัติขึ้นในใจ อาจเลิกพฤติกรรมนั้นได้

3) สร้างความกระจ่างชัดในค่านิยม (Value Clarification) ใช้หลักของการอภิปราย แก้ปัญหา ยึดหลักว่า คนเราจะทำอะไรก็ตาม จำเป็นต้องอาศัยค่านิยมเป็นตัวบ่งการวิธีนี้ มุ่งปลูกฝังค่านิยมให้ฝังแน่น เพื่อสร้างจริยธรรมที่พึงปรารถนา โดยให้นักับัตดังนี้

- (1) ให้ตอบคำถามว่าภูมิใจในความเชื่อนี้หรือไม่
- (2) ท่านเคยบอกความเชื่อนี้ของท่านแก่ผู้อื่นไหม
- (3) เลือกโดยวิธีพิจารณาผลที่ตามมา

- (4) เลือกด้วยตนเองอย่างอิสระ
- (5) เลือกความเชื่อจากความเชื่อหลายอย่าง
- (6) เคยปฏิบัติ เคยเชื่อตามสิ่งที่เชื่อหรือไม่
- (7) เคยทำซ้ำๆ ในสิ่งที่เคยเชื่อนี้

วิธีการที่ใช้ คือ ให้ตอบคำถาม จัดกลุ่มอธิบาย อิทธิพลกลุ่มจะชักจูงให้เกิดค่านิยมที่ถูกเปลี่ยนค่านิยม ที่มีมาตรฐานในทางที่ดี

ในการสอนจริยธรรมนั้นจำเป็นต้องมีปฏิริยาตอบสนองกลับคืนมาจากผู้เข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งก็คือเยาวชน จะทำให้ผู้สอนหรือผู้ฝึกอบรมได้รับผลสะท้อนกลับคืนมา (Feedback) ดัง ชม (2525) ได้กล่าวถึงการสอนจริยศึกษาว่า มิใช่การบอกกล่าวแต่ต้องให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมใช้ความคิดพิจารณา และถกเถียงค้นหาเพื่อให้เกิดการค้นพบอันจะเกิดเป็นคุณธรรมในจิตใจของผู้เรียน และทำให้เกิดการแสดงออกทางพฤติกรรมจึงจะถือว่าการสอนจริยศึกษาได้ผล บรรดาวิธีสอนที่เหมาะสม สำหรับการสอนจริยศึกษานั้นมีดังนี้

- 1) การบรรยายหรือปาฐกถา พยายามใช้เท่าที่จำเป็น เช่น การให้ตัวอย่างของคุณธรรม
- 2) การอภิปรายให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น ร่วมมือกันคิดค้นคว้า เพื่อให้ได้ข้อสรุป ครูต้องแนะนำในการอภิปราย
- 3) วิธีสอนแบบแก้ปัญหา เอาปัญหาจริงๆ ในชั้น ในโรงเรียน มาพิจารณา ศึกษาหาสาเหตุ และแนวทางการแก้ปัญหานั้นๆ ให้นักเรียนรู้จักวิธีการแก้ปัญหา ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์
- 4) การแสดงบทบาทสมมติ ซึ่งอาจจะเป็นในรูปใดรูปหนึ่ง คือ การแสดงแบบแสดงละคร การแสดงแบบรับบทบาท
- 5) การสอนแบบสืบสวนสอบสวน แบบนี้คล้ายวิธีสอนแบบแก้ปัญหา กระตุ้นด้วยคำถาม คำตอบ ครูอาจเป็นผู้ถาม หรือนักเรียนเป็นผู้ถามก็ได้ การสอนแบบนี้มุ่งจะให้นักเรียนค้นพบหรือสรุปด้วยตนเอง
- 6) การโต้วาที
- 7) วิธีสอนแบบไตรสิกขา ได้แก่ วิธีสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติตนอย่างระมัดระวัง ทั้งทางกาย วาจา ใจ แล้วพิจารณาผลของการปฏิบัติของตนเอง จนกำหนดข้อควบคุมความประพฤติ ทางกาย วาจา (ศีล) ของตนได้ วิธีสอนนี้ มีขั้นที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติ 3 ขั้นดังนี้

(1) ศิลสิกขา คือ การสำรวมกาย วาจา ให้ถูกต้อง ต่อมารยาทสังคม กรอบของศีลธรรม ทั้งนี้โดยการปฏิบัติของตนเอง เมื่อ กาย วาจา อยู่ในศีลแล้ว จิตจะประณีตมั่นคงขึ้น

(2) จิตสิกขา คือ การฝึกจิตใจ ให้มั่นคง ไม่คล้อยตามความต้องการ ที่จะกระทำชั่ว จิตที่ฝึกดีแล้วจะสามารถพิจารณาธรรมได้ตรงกับสภาพที่เป็นจริง มีความมั่นคง ผ่องใส มีสมาธิ และมีศีลมั่นคงยิ่งขึ้น

(3) ปัญญาสิกขา คือ การเพ่งสังเกตร่างกายมีความรู้สึก ความคิด โดยสรุป คือ ขั้น 5 ของตนเอง ในขณะที่จิตเป็นสมาธิ ต่างก็ไม่เที่ยง ทนทานอยู่ไม่ได้ ไม่มีตัวตนสำหรับการยึดมั่น แล้วนำมาเป็นหลักในการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสถานการณ์ โดยไม่ก่อทุกข์ หรือเบียดเบียนตนและผู้อื่น

วิธีสอนแบบไตรสิกขานี้ ผู้เรียนต้องปฏิบัติสิ่งที่เรียนจริงๆ แล้วพิจารณาผลการปฏิบัตินั้น จะเห็นประโยชน์และโทษ ตามความเป็นจริง ปัญญาที่ได้จากการเรียนแบบไตรสิกขา เป็นความรู้จากการเห็นสภาพธรรมที่เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง อันเป็นผลมาจากการพิจารณาโดยแยกกาย แล้วนำความรู้ขึ้นมาเป็นหลักในการปฏิบัติตนอย่างจริงจัง ครูเป็นเพียงผู้ประทับระครอง และชี้จุดสำคัญที่ผู้เรียนพึงพิจารณาเท่านั้น

8) วิธีสอนแบบธรรมสากัจฉา ได้แก่ วิธีสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้รับความรู้โดยอภิปรายซักถามระหว่างผู้เรียนกันเอง หรือระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน โดยครูเป็นผู้จัดสถานการณ์ที่เป็นปัญหาธรรม เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจซักถาม อภิปรายจนผู้เรียนสรุปหลักความรู้ได้ วิธีสอนนี้มีพฤติกรรมการเรียนการสอน 3 ลักษณะดังนี้

(1) ผู้สอนถามผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนคิดค้นหาและสรุปหลักธรรมได้

(2) ผู้เรียนซักถามผู้สอนในหัวข้อธรรมที่ผู้เรียนสนใจ หรือสงสัย ซึ่งผู้สอนจะอธิบายตามลำดับ ที่ผู้เรียนถาม จนผู้เรียนสรุปหลักการของธรรมนั้นๆ ได้

(3) สนทนาหรืออภิปรายกันเองในหมู่ผู้เรียนด้วยกัน จนกว่าจะสรุปหลักธรรมได้

วิธีสอนแบบธรรมสากัจฉานี้ ผู้เรียนจะได้ความรู้โดยการเชื่อมโยงความรู้ที่ได้จากการสนทนากับประสบการณ์เดิมของตน นับเป็นปัญญาที่เกิดจากปัจจัยภายนอก คือ การสนทนากับกัลยาณมิตร (ตามหลักพระพุทธศาสนา หมายถึง ผู้รู้ ครู อันเป็นทิศเบื้องขวาในทิศ 6)

ไม่ว่าจะใช้วิธีสอนวิธีใดก็ตามส่วน สำคัญอีกประการหนึ่งในการสอนจริยศึกษาก็คือสื่อการเรียน เพราะจะช่วยทำให้สิ่งที่เรานามธรรมมีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น ทำให้สนุกมีชีวิตชีวา สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น

2.6.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมจริยธรรม

จากผลงานวิจัยของสุภาพรณ (2520) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนวิชาศีลธรรม "หน่วยคุณธรรมเสริมสร้างลักษณะนิสัย" ด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีสอนแบบธรรมดา ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีทัศนคติด้านมนุษยสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นกว่านักเรียนที่สอนด้วยวิธีธรรมดา และยังคงทัศนคตินั้นไว้ได้หลังจากจบบทเรียนไปแล้ว 1 เดือน ในขณะที่นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีธรรมดา ไม่มีทัศนคติเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นหรือเลวลง

วิธีการเรียนในชั้นเรียน และเทคนิคการสอนของครู เพื่อความสัมฤทธิ์ผลนั้นอาจจะแตกต่างกันไป ซึ่ง สุจิตรา (2525) ได้ศึกษาการสอนจริยศึกษาด้วยการใช้และไม่ใช้การแสดงบทบาทสมมติ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการใช้บทบาทสมมติและไม่ใช้บทบาทสมมติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เพราะ นักเรียนได้มี โอกาสแสดงบทบาท แสดงความคิดเห็นร่วมกันอภิปราย ฝึกการแก้ปัญหา ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี สำหรับทัศนคติเชิงจริยธรรมก็ปรากฏว่านักเรียนที่เรียนด้วยบทบาทสมมติ และไม่ใช้บทบาทสมมติ มีทัศนคติเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการดำเนินการฝึกอบรมของคณะวิทยากรวัดพระธรรมกาย ที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีส่วนร่วมและมีบทบาทในการ อภิปรายปัญหา ในกรณีสมมติต่างๆ ได้

ส่วนในระดับมัธยมศึกษา นั้น ดุษฎี (2524) ได้ศึกษาเปรียบเทียบวิธีสอนแบบไตรสิกขา และธรรมสากัจฉา ในการสอนเรื่อง เบญจศีลและฆราวาสธรรม ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนแบบธรรมสากัจฉา สูงกว่ากลุ่มที่เรียนจากวิธีไตรสิกขา ส่วนการใช้หลักธรรมในการแก้ปัญหาเชิงจริยธรรมนั้น นักเรียนที่เรียนแบบไตรสิกขา มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนแบบธรรมสากัจฉา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ขณะเดียวกัน เมื่อกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้วางหลักสูตร และวิธีการสอนจริยธรรมตามแนวของหลักสูตร 4 ซึ่ง วีระพงษ์ (2526) ได้ทำการศึกษาผลของการสอนด้วยวิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจ 4 และวิธีสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ในการเรียนการสอนกับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเรื่องจริยธรรมทั้งสองกลุ่ม ภายหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และทัศนคติต่อวิธีสอนของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง สูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พร้อมกันนี้ สมชาย (2527) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ ความมีวินัยในตนเอง ในการสอนจริยธรรมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีสอนแบบ ชินดิเคท(Cindicate) และการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ความมีวินัยในตนเองของกลุ่มทดลองก่อนการเรียนหรือ หลังการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความมีวินัยในตนเองทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

แม้จะมีหลักสูตร และมีเทคนิคการวัดผลทางการศึกษาทางจริยธรรมอยู่หลายอย่างก็ตาม แต่มีข้อสังเกตว่าเป็นการศึกษาจากนักเรียน ซึ่งถือเป็นความสนใจ หรือความสมัครใจ ของนักเรียน ที่จะมีส่วนในกิจกรรมทางศีลธรรมหรือจริยธรรม ซึ่งก็คือ กิจกรรมทางศาสนานั้นเอง จึงเป็นปัญหว่านอกชั้นเรียน หรือสำเร็จการศึกษาจากชั้นมัธยมไปแล้วทัศนคติเมื่อก้าวเข้าสู่ระดับอุดมศึกษา จะเป็นเช่นใด

ซึ่งผลจากการวิจัยของ นกเล็ก (2527) ที่ศึกษาทัศนคติของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ต่อพุทธศาสนา พบว่านิสิตส่วนใหญ่ ได้เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา มากกว่า 1 ครั้ง (44.8 %) แต่อย่างไรก็ตาม นิสิตที่เข้าร่วม กิจกรรมเพียงครั้งเดียว และไม่เข้าร่วมกิจกรรมอีกมีจำนวนมากคือ 55.2 % ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เสนอแนะว่า ถ้าหากผู้บริหาร หรือมหาวิทยาลัยให้การสนับสนุน เปิดโอกาส หรือจัดให้มีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมีการชักชวนที่ดี ย่อมจะทำให้ นิสิต นักศึกษาให้ความสนใจ และเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น ผลการวิจัยเดียวกันตอนหนึ่งกล่าวว่า

นิสิตส่วนใหญ่ต้องการให้มีการสอนวิชาพระพุทธศาสนา เป็นวิชาบังคับ สำหรับทุกคนในมหาวิทยาลัย โดยให้เหตุผลว่า เป็นวิชาที่มีประโยชน์ และช่วยให้นิสิต มีจิตใจสงบ ส่วนนิสิตที่ไม่ต้องการให้เป็นวิชาบังคับเสนอว่า ควรเป็นวิชาเลือก ให้ศึกษาตามความสนใจมากกว่า..... เกี่ยวกับ การที่มหาวิทยาลัย จะจัดให้มีการอบรมหลักสูตรทางพระพุทธศาสนาใน บางครั้งบางคราว เพื่อช่วยกล่อมเกล่าจิตใจให้สงบ นิสิตส่วนใหญ่ (56.6 %) มีความเห็นว่า ถ้ามีโอกาสจะเข้าร่วมกิจกรรมนี้อีกแน่นอน

2.7 สรุป

จะเห็นได้ว่า การอบรมหรือปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เยาวชนทุกระดับ จำเป็นอย่างยิ่งที่ ครูผู้สอน ผู้บริหาร ในสถานการศึกษา ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้อง ควรจะปูพื้นฐานทัศนคติที่ดี ต่อศาสนาให้แก่เยาวชน โดยเฉพาะการเปิดโอกาส และจัดให้มีกิจกรรม ตลอดจนการให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของเยาวชน ซึ่งถือเป็นความสมบูรณ์ของการปลูกฝังจริยธรรม ทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน

อย่างไรก็ตาม การฝึกอบรมจริยธรรมของวัดพระธรรมกาย แม้จะเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร และเป็นการจัดกิจกรรมนอกเวลา แต่ก็ได้รับความสนใจ และยังเกิดผลดีแก่เยาวชน ผู้เข้ารับการฝึกอบรม เมื่อเยาวชนเหล่านั้นผ่านการฝึกอบรมไปแล้ว ย่อมเกิดความผูกพันจากการได้รับการปลูกฝังในสิ่งที่ดีงาม จะเป็นสิ่งจูงใจให้เขาเหล่านั้นสนใจในศาสนา สนใจใน การที่จะกระทำตัวให้เป็นคนดี มีแนวทางชีวิตที่ถูกต้อง ซึ่งบางคนที่มีศรัทธามาก ก็สามารถที่จะพัฒนาคุณธรรมในตัวให้ก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไปอีก ทั้งนี้ วัดพระธรรมกายได้จัดให้มีกิจกรรมทาง ประเพณี วัฒนธรรม เพื่อที่จะรองรับเยาวชนทั้งหลาย เช่น การปฏิบัติธรรมทุกวันอาทิตย์ การ จัดงานพิธีในวันสำคัญทางศาสนา เยาวชนผู้ที่มีศรัทธา ก็อาจจะเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของที่ หรือช่วยงานต่าง ๆ ได้ตามกำลัง จึงถือเป็นความสำเร็จของวัดพระธรรมกาย ในการอบรม จริยธรรมให้แก่เยาวชน สมดังที่ได้ตั้งคำขวัญเพื่อเชิญชวนคนเข้าวัดว่า "หนุ่มสาวยุคใหม่ สน ใจเข้าวัด" เป็นอย่างดี